

SVARTMUNNAD SMÖRBULT 2019

Svartmunnad smörbult (*Neogobius melanostomus*) är en fiskart, som härstammar från Svarta havet och Kaspiska havet. Den har troligen kommit till Östersjön med hjälp av ballastvatten. Den påträffades första gången i Gdansk bukten i Östersjön år 1990. Sedan dess har den brett ut sig både norrut och västerut. Den påträffades första gången år 2005 i Skärgårdshavet i Finland och 2008 i södra Sverige. Fynden i Östersjön är i stor utsträckning knutna till hamnar, bland annat Helsingfors, Brahestad, Tallinn, Karlskrona, Göteborg, Karlshamn och Visby. År 2019 kom en rapport om att den påträffats i Uleåborg, som är det hittills nordligaste fyndet i Östersjön. Den sprider sig troligen med hjälp av ballastvatten. Rom eller yngel kan transporteras till ett nytt område och där kan den lätt etablera sig och föröka sig.

Svartmunnad smörbult anses vara en invasiv art, vilket innebär att den sprider sig på andra arters bekostnad. Den konkurrerar främst med gers, flundra, svart smörbult och tånglake. Den är också bytesfisk för rovfisk som abborre och gädda, men också för olika arter av sjöfågel.

Svartmunnad smörbult kan bli upp till 25 cm lång. Den kan förväxlas med svart smörbult (*Gobius niger*). Svart smörbult är en ursprunglig art hos oss. Den är mindre och slankare jämfört med svartmunnad smörbult. Ett tydligt kännetecken är att svartmunnad smörbult har en svart fläck på bakkanten av den främre ryggfenan (se A på bilden), vilken svart smörbult saknar.

Foto: Kaj Ådjers

Svartmunnad smörbult på Åland

År 2011 påträffades arten första gången i Västerhamn på Åland. Dess förekomst hos oss har sedan dess varit föremål för ett flertal olika undersökningar och hundratals individer har fångats. Undersökningarna under åren 2011 – 2014 var inte utformade för att fastställa hela utbredningsområdet. Så för att följa med utbredningen och beståndsstorleken beslöt fiskeribyrån år 2015 att inleda ett årligt provfiske på fasta lokaler. Mariehamns stad, Möckelö fiskelag och Jomala församling har gett fiskeribyrån tillstånd till provfiske under åren 2015 – 2020.

Fisket görs i juni med små ålryssjor. Varje lokal fiskas en natt. All fångst registreras och fisk av andra arter än svartmunnad smörbult släpps tillbaka. Totalt fiskades 31 lokaler 2015 och 36 lokaler 2016, 2017 och 35 lokaler år 2018 och 2019.

Resultat från provfisket

Fångsten av svartmunnad smörbult år 2019 blev den minsta som hittills noterats (se tabell nästa sida, där fångsten av andra arter också framgår). Den största tätheten förekom som under tidigare år vid kajerna i närheten av Pommern och vid gamla oljehamnsbryggan. Trots svaga fångster fångades en individ på en station där arten inte tidigare påträffats. År 2016 fick fiskeribyrån uppgifter om två fyndplatser vid östra Styrso, som ligger utanför provtagningsområdet.

Enligt Sveriges lantbruksuniversitet missgynnades arten år 2018 i och med den höga och långvariga värmen. Det här kan vara orsaken till att fångsterna var svaga år 2019. Beståndet gick troligen ner och spred sig mindre jämfört med tidigare år. Den här nedgången av beståndet är troligen endast tillfällig. Om vi får fler lika varma somrar som 2018 kan dock beståndet fortsätta att missgynnas.

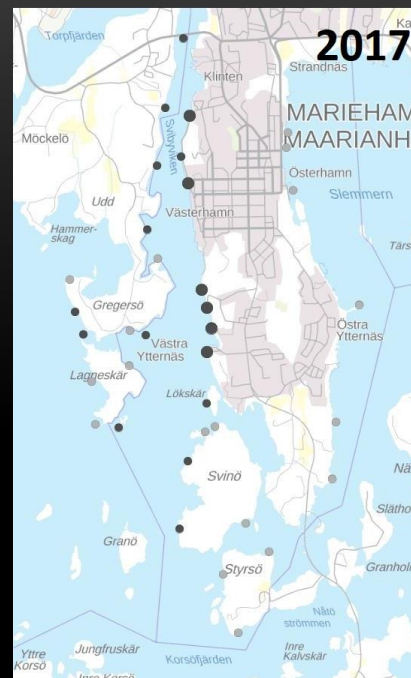
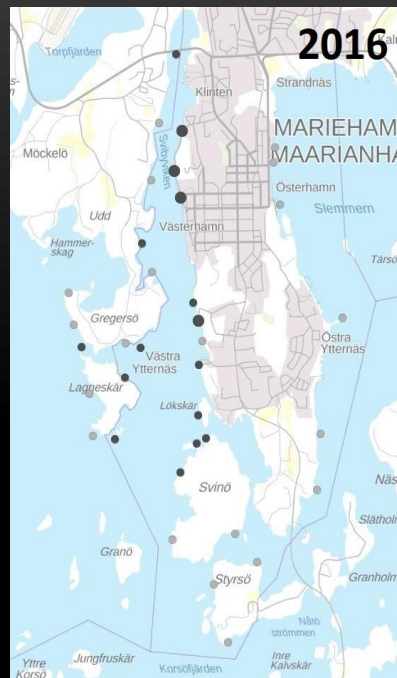
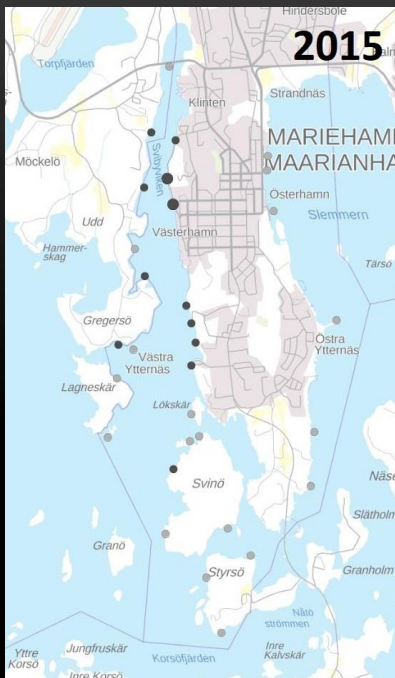
Fångst i antal år 2015 - 2018

Art	2015	2016	2017	2018	2019
Abborre	37	16	6	4	8
Björkna	1				
Flundra	2	3			
Gers	60	43	38	18	27
Lerstubb			1		
Mindre havsnål			29	10	28
Mört	2	1	2	2	3
Oxsimpa			1		
Piggvar			1		
Sjustrålig smörbult			1		
Storspigg		1	1		2
Strömming	25	20	24	27	15
Svartmunnad smörbult	83	228	146	212	63
Svart smörbult				1	
Tånglake	1	3	20	8	
Tångsnälla			7	2	1
Ål			1		

Fiskfångsterna i provfisket efter svartmunnad smörbult finns i tabell.

Fångsterna domineras av svartmunnad smörbult. Abborre, gers, mindre havsnål och strömming fångas i viss utsträckning. Övriga arter fångas endast sporadiskt.

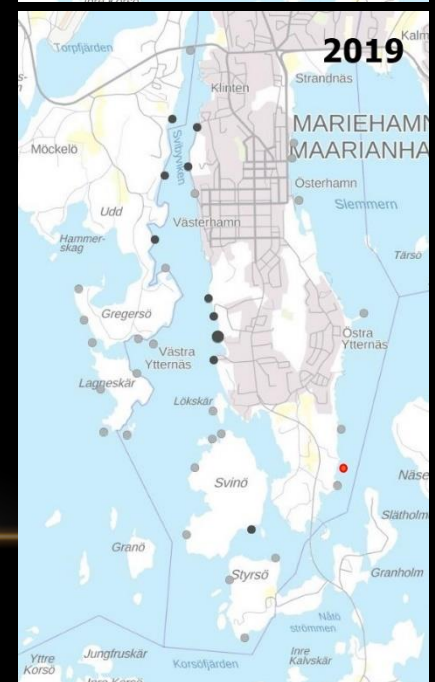
Fångsterna visar att redskapet är väl lämpat för provfiske efter svartmunnad smörbult. Smörbulten fångas effektivt och övriga arter fångas endast i liten utsträckning.

Kartorna visar fångstlokalernas lägen och utbredning av svartmunnad smörbult under de olika åren.

Flera fynd utanför provtagningsområdet har gjorts under året. Ett fynd på östra sidan av Mariehamn gjordes av Husö biologiska station ●. Ett annat fynd gjordes på östra sidan om Kalmarnäset av en privatperson. Husö biologiska station har dessutom gjort ett fynd i Långnäs hamn. Till Långnäs har arten troligen liftat med fartyg.

- > 10 st individer
- < 10 st individer
- ingen fångst

Ålands Landskapsregering, Fiskeribråån, Strandgatan 37, PB 1060 AX
 – Mariehamn. Telefon växel +358 18 25000

Tabell över antalet lokaler med fynd av och över antalet lokaler med stora fångster av svartmunnad smörbult under perioden 2015 – 2019.

	Antal lokaler med fynd	Andel (%) lokaler med fynd	Antal (st) lokaler med >10 st individer	Totalt antal lokaler
2015	12	39	2	31
2016	16	44	4	36
2017	18	50	6	36
2018	17	49	6	35
2019	10	29	1	35

Lokalen invid Pommern, som har gett goda fångster, utgick från programmet år 2018 på grund av bygget av Pommern-dockan.

Slutsatser

Fångsterna i provfisket visar att svartmunnad smörbult är väl etablerad i Västerhamn genom att tätheten ökar över tid. År 2019 avvek från det mönstret, men det kan vara endast tillfälligt. Arten påträffas numera också utanför Västerhamn. Två fynd på östra sidan av Mariehamn och ett i Långnäs gjordes år 2019, vilket innebär att utbredningsområdet också ökar. De grunda stränderna med berg och sten som finns allmänt runt Åland passar den väl. Det innebär att dess utbredningsområde troligen kommer att öka även i fortsättningen.

Svartmunnad smörbult är en god matfisk. Den kunde med fördel fiskas och bidra till yrkesfiskets möjligheter till inkomster.